

УДК 378.147:796.011.3

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ВИЩОГО ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ДО ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

В. М. Тонконог, О. Г. Гладощук, І. О. Бейгул

Дніпродзержинський державний технічний університет

Анотація. У статті розглянуто напрями формування мотивацій студентської молоді технічних вишів до фізичного удосконалення шляхом професійно-прикладної фізичної підготовки. Досліджено чинники мотивацій студентів на формування професійної орієнтації, спеціальних психофізіологічних і соціально-психологічних якостей. У дослідженні взяли участь 200 студентів I–IV курсів. Показано, що при відповідних педагогічних умовах навчального процесу підвищується рівень мотивацій засобами професійно-прикладної фізичної підготовки.

Ключові слова: професійно-прикладна фізична підготовка, уміння, навички, мотивація, чинники, здоров'я, якості, студенти.

Постановка проблеми. Принцип органічного зв'язку фізичного виховання з практикою трудової діяльності найбільш коректно втілюється у професійно-прикладній фізичній підготовці. Хоча цей принцип поширюється на всю соціальну систему фізичного виховання, саме в професійно-прикладній фізичній підготовці вона знаходить своє специфічне вираження. Як своєрідний різновид фізичного виховання професійно-прикладна фізична підготовка – педагогічно спрямований процес забезпечення спеціалізованої фізичної підготовленості до вибраної професії [6]. Інакше кажучи, це в своїй основі процес навчання, що збагачує індивідуальний фонд професійно корисних рухових умінь та навичок, виховання фізичних та пов'язаних із ними здібностей, від яких прямо або побічно залежить професійна дієздатність [5, 9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення завдань професійно-прикладної фізичної підготовки студентів здійснюється в загальній системі фізичного виховання у вищих навчальних закладах і їх конкретизація залежить від специфіки професійної діяльності [3, 9].

Значення професійно-прикладної фізичної підготовки для студентів, майбутніх бакалаврів, спеціалістів, магістрів різного профілю підвищується з кожним роком. Це пов'язано зі збільшуваною тенденцією соціально небезпечного зниження рухової активності осіб, які працюють у сучасному виробництві. Ми живемо в епоху науково-технічного прогресу і високих технологій, коли впроваджуються автоматизовані системи у сфери людської діяльності.

Проте, незважаючи на створення автоматизованих систем управління, головні функції все ж таки залишаються за людиною: вона програмує, управляє та контролює.

Нова техніка, нові високі технології, нові взаємини у виробничому колективі висувають нові, вищі вимоги до керівника, фахівця, організатора виробництва. Епоха науково-технічного прогресу, як ніколи, вимагає різностороннього, гармонійного розвитку особи [4].

Якісні відмінності у вимогах до фізичної і психологічної підготовленості фахівців різних професій викликають злободенну необхідність професійно-прикладної фізичної підготовки.

Така підготовка – спеціальний напрям фізичного виховання, яке найкращим чином забезпечує формування і вдосконалення властивостей і якостей особи, що мають істотне значення для конкретної професійної діяльності [5, 8].

Мета й завдання фізичної підготовки обумовлені, передусім, вимогами, які висуває професія. Спеціальні завдання фізичної підготовки – розвиток фізичних здібностей, що відповідають вимогам вибраної професійної діяльності; формування і вдосконалення рухових умінь і навичок, які необхідні в обраній професії; підвищення опору організму до несприятливої дії специфічних умов професійної діяльності; виховання засобами фізичної підготовки необхідних морально-вольових якостей, потрібних в обраній професії.

Застосування професійно-прикладної фізичної підготовки в технічних вишах дозволяє значно підняти прикладну дієвість фізичного виховання і в підсумку підвищити якість підготовки висококваліфікованих фахівців [6, 7].

До основних чинників, що визначають зміст фізичної підготовки студента на обраному факультеті, і майбутнього бакалавра, спеціаліста, магістра цього профілю, належать: форми й види навчальної діяльності на даному факультеті; форми й види праці майбутнього фахівця згаданого профілю; умови навчальної та майбутньої трудової діяльності; особливості динаміки стомлення і працездатності в процесі навчальних занять або професійної діяльності [2, 10].

Додатковими чинниками, що впливають на зміст фізичної підготовки є індивідуальні особливості, стать, вік, стан здоров'я, типові професійні захворювання.

Велике значення для конкретизації фізичної підготовки працівників промислового виробництва мають такі типові показники роботи, як вид праці, найважливіші виробничі операції, переважні типи діяльності, знаряддя праці, форми організації праці.

Кожний із цих чинників вимагає певних фізичних і психологічних якостей, а також відповідних рухових навичок.

Мета дослідження – формування мотивації студентів технічних вишів до фізичного удосконалення засобами професійно-прикладної фізичної підготовки (ППФП).

Для вирішення поставлених завдань використовували такі **методи дослідження**: аналіз наукової та методичної літератури; психолого-педагогічне спостереження; соціологічні методи (анкетування), методи математичної статистики.

Організація дослідження. У дослідженні брали участь 200 студентів віком 17–22 роки I–IV курсів, які за станом здоров'я зараховані до основної та підготовчої медичної груп Дніпродзержинського державного технічного університету.

Отримані результати дослідження та їх обговорення. При розробці організаційно-методичних умов для формування мотивації студентів до професійно-прикладної підготовки в процесі фізичного виховання використовували навчальні і позанавчальні форми занять.

Навчальний процес із предмета «Фізичне виховання» у Дніпродзержинському державному технічному університеті проводиться за такою схемою: I–II курси (4 год на тиждень) – загальна фізична підготовка із складанням упродовж навчального року практичних, теоретичних тестів та контрольних нормативів; III–IV курси (4 години) – секційні заняття з обраного виду спорту (волейбол, баскетбол, футбол, настільний теніс, атлетична гімнастика, спортивна аеробіка).

Кафедра фізичного виховання, залежно від особливостей фаху, усі спеціальності університету, за якими ведеться підготовка фахівців, поділила на чотири групи:

- техномічні спеціальності (людина – техніка);
- сигномічні спеціальності (людина – знакова система);
- соціометричні спеціальності (людина – людина);
- природничі спеціальності (людина – природа).

Психолого-педагогічне дослідження проводилося трьома етапами. На I етапі (перший курс) ставилися такі завдання: отримання первинної інформації (анкетування); отримання практичних показників із загальної фізичної підготовки (контрольні нормативи та тести). На II етапі (другий та третій курси): психолого-педагогічне спостереження; надання теоретичного матеріалу; отримання показників із ЗФП та ігрових видів спорту. На III етапі (четвертий курс): отримання підсумкової інформації про рівень професійно-прикладної фізичної підготовки.

На лекціях із «Фізичного виховання» студентів I курсу знайомили з тими якостями, які забезпечують успішне опанування професійними навичками. Надавалася інформація про способи діагностики загальної і спеціальної фізичної підготовленості і методичні матеріали з її визначення та оцінки.

На практичних заняттях проводилося тестування з загальної і спеціальної фізичної підготовленості, надавалася інформація про зміст і методіку складання індивідуальних програм самостійних занять.

У позанавчальний час в університеті як організовані заняття студентам були запропоновані на вибір секції з легкої атлетики, баскетболу, атлетичної та ритмічної гімнастики, волейболу, настільному тенісу.

Усім студентам було надано психологічну настанову на досягнення нормативного рівня розвитку загально фізичних і професійно-прикладних фізичних якостей, які сприяють загаль-

ному безпечному рівню фізичного здоров'я та успішному опануванню професійними навичками, тобто мета у всіх студентів була одна, а засоби й форми занять фізичними вправами, руховий режим були різними.

Проведене опитування студентів I курсу різних факультетів денної форми навчання дозволило встановити, що головним мотивом занять із фізичного виховання є отримання заліку (68%), далі зазначають студенти всебічний розвиток (12% опитаних), виховання вольових якостей та підготовку до трудової діяльності – по 10% опитаних відповідно (рис. 1).

Повторне анкетування дозволило також з'ясувати, що головним на заняттях із фізичного виховання залишилося отримання заліку (49% студентів), але ця частка значно зменшилася на підготовку до трудової діяльності – 32% і значно збільшилася на всебічний розвиток – 18% та виховання вольових якостей – 11%.

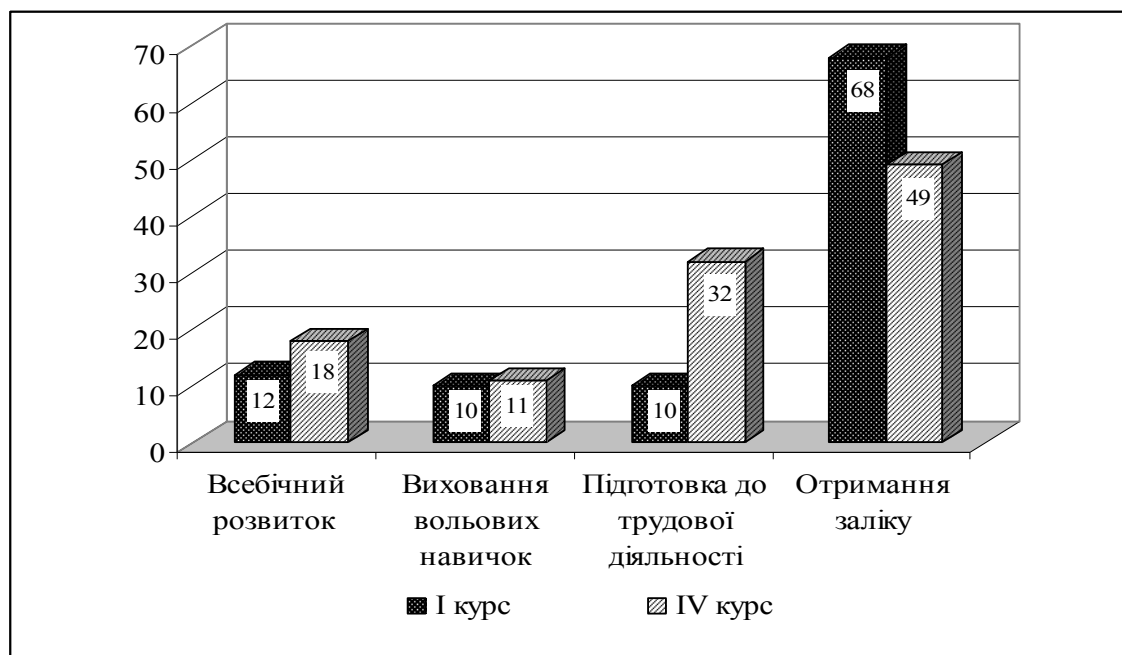

Рис. 1. Мотиви до занять з фізичного виховання студентів I та IV курсів ДДТУ

Відмінними характеристиками в умовах організації навчального процесу були наявність методичних рекомендацій із тестування фізичної підготовленості й розрахунку індивідуальних нормативів; самостійний розрахунок індивідуальних нормативів фізичного розвитку й фізичної підготовленості; проміжні оцінки за семестр; оцінювання за навчальний рік за прогресом досягнень фізичної підготовки; написання рефератів з методики розвитку фізичних якостей; самостійне складання індивідуальної програми занять фізичними вправами. Необхідність удосконалення та запровадження професійно-прикладної фізичної підготовки до системи освіти та сфери професійної праці визначається такими причинами та обставинами. Час, витрачений на освоєння сучасних практичних професій, та досягнення професійної майстерності в них продовжують залежати від рівня функціональних можливостей організму, що мають природну основу, від міри розвитку фізичних здібностей індивіда, різноманітності та досконалості набутих ним рухових умінь і навичок.

Перспективні тенденції загально соціального та науково-технічного прогресу не звільняють людину від необхідності постійно вдосконалювати свої рухові здібності, а їхній розвиток через природні причини невід'ємний від фізичного вдосконалення індивіда.

Сутність основних завдань, які вирішуються в процесі професійно-прикладної фізичної підготовки, полягає в такому:

– поповнити та вдосконалити індивідуальний фонд рухових умінь, навичок та фізкультурно-основних знань, що сприяють освоєнню вибраної професійної діяльності, корисних та потрібних разом з тим у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки як її засоби [2];

- інтенсифікувати розвиток професійно важливих фізичних та безпосередньо пов'язаних з ними здібностей, забезпечити стійкість підвищеного на цій основі рівня дієздатності [1];
- підвищити ступінь резистентності організму відносно несприятливих впливів навколишнього середовища, в якому відбувається трудова діяльність, сприяти збільшенню його адаптаційних можливостей, збереженню та зміцненню здоров'я [4].
- сприяти успішному виконанню спільних завдань, реалізованих у системі професійної підготовки кадрів, вихованню моральних, волевих та інших якостей, що характеризують цілеспрямованих, високоактивних членів суспільства.

У ППФП яскраво виражений цілісно акцентований вплив на розвиток фізичних якостей, що мають істотне значення в майбутній професійній діяльності. Відповідно орієнтоване спортивне удосконалювання має прямий вплив на професійну діяльність, за умов якщо предмет спортивної спеціалізації має значну спільність із професійною діяльністю як по операціональним складом дій, так і за характером здібностей, що виявляються. Саме це є визначальним при виборі професійно-прикладних видів спорту представниками тієї чи іншої професії.

Висновки:

1. При розробці відповідних педагогічних умов навчального процесу фізичного виховання з урахуванням формування мотивації досягнення можливим є не тільки підвищення загального рівня фізичного здоров'я, але й рівня ППФП, яка сприяє успішному опануванню професійної діяльності.

2. Використані й наповнені відповідним змістом, навчальні й позанавчальні форми занять з фізичного виховання, такі як лекційні, методичні, практичні, секційні, спортивно-масові, стали інформаційною базою й умовами для розвитку та реалізації фізичних, психофізіологічних та соціально-психологічних якостей студентів.

3. Результати досліджень рухових тестів свідчать про більш інтенсивні зміни у фізичному розвитку та фізичній підготовленості, що можна пов'язати з підвищенням мотивації до самовдосконалення у ППФП.

Перспективи подальших досліджень полягатимуть у підвищенні рівня мотивації студентів до ППФП, що передбачатимуть розробку педагогічних умов ППФП студентів різних спеціальностей; дидактичного компонента ППФП студентів різних спеціальностей.

Список літератури

1. Бароненко В. А. Здоровье и физическая культура студента : учеб. пособие / В. А. Бароненко, Л. А. Рапопорт. – М. : Альфа, 2010. – 336 с.
2. Виленский М. Я. Физическая культура и здоровый образ жизни студента : учеб. пособие / М. Я. Виленский, А. Г. Горшков. – М. : Гардарики, 2007. – 218 с.
3. Дутчак М. Система залучення населення до рухової активності / М. Дутчак // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2007. – №4. – С. 45–54.
4. Зайцев В. П. Формирование оздоровительной культуры студентов в специальном учебном отделении / В. П. Зайце, С. И. Крамской. – Белгород : Изд-во БГТУ им. В. Г. Шухова, 2003. – 232 с.
5. Ильинич В. И. Физическая культура в жизни студента : учебник / В. И. Ильинич. – М. : Гардарики, 2007. – 336 с.
6. Круцевич Т. Потребово-мотиваційний підхід до керування фізичним вихованням студентів / Т. Круцевич, О. Подлесний // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 2. – С. 69–73.
7. Куц О. С. Фізична активність та розумова працездатність студентів / О. С. Куц, О. В. Кузнецова // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фізичної культури і спорту. – Л., 2006. – Вип. 10, т.4. – С. 136–142.
8. Осипенко Т. В. Методичні вказівки з професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вищих навчальних закладів / Т. В. Осипенко. – К. : КНУБА, 2009. – 64 с.
9. Присяжнюк С. И. Физическое воспитание / С. И. Присяжнюк – К. : Центр учебной литературы, 2008. – 315 с.

10. Ячнюк Ю. С. Фізична підготовка як один із шляхів формування професійної надійності фахівця / Ю. С.Ячнюк // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. – Л. :, 2004. – Вип. 8, т. 4. – С. 401–403.

**ФОРМИРОВАНИЕ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ
ВЫСШЕГО ТЕХНИЧЕСКОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ
К ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПРИКЛАДНОЙ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ**

В. Н. Тонконог, А. Г. Глагощук, И. О. Бейгул

Днепродзержинский государственный технический университет

Аннотация. В статье рассмотрены направления формирования мотиваций студенческой молодежи технических вузов к физическому совершенствованию путем профессионально-прикладной физической подготовки. Исследованы факторы мотиваций студентов на формирование профессиональной ориентации специальных психофизиологических и социально-психологических качеств. В данном исследовании приняли участие 200 студентов I–IV курсов. Показано, что при определенных педагогических условиях учебного процесса повышается уровень мотивации средствами профессионально-прикладной физической подготовки.

Ключевые слова: профессионально-прикладная физическая подготовка, умение, навыки, мотивация, факторы, здоровье, качества, студенты.

**FORMATION OF HIGHER TECHNICAL SCHOOL STUDENTS
MOTIVATION FOR VOCATIONALLY APPLIED PHYSICAL TRAINING**

V. N. Tonkonog, A. G. Gladoschuk, I. O. Beygul

Dneprodzerzhinsk State Technical University

Abstract. The article studied the areas of motivation formation of higher technical schools students to physical development by means of vocationally applied physical training. The article researched the factors of students' motivation to vocational orientation, special psychophysiological and social-physiological qualities. 200 university students of I-IV courses took part in this study. It has been shown that the motivation level by means of vocationally applied physical training is increased at definite educational conditions of teaching process.

Keywords: vocationally applied physical training, skills, ability, motivation, factors, health, qualities, students.